

צג בָּאָר הַגּוֹלָה

ט וירושלמי ט' ורבנן
י"ג וירושלמי דף ד'
י"ג וירושלמי דף ד'

הַלְבוֹת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן נט ס

הַפֶּסֶק (וְעַיִן לַקְמֹן (כח) סִימָן (ס) [כ] ס"א): ה' *אם טעה בבִּרְכַּת 'יוצֵר' בְּעֵינָיו שְׁצִירָה לַעֲמֹד אַחֵר (כו) תַּחֲתִי, אִם טֵעָה (כו) מִקְדָּשָׁה וְאֵילָף אֵין הַשְׁנִי צָרִיךְ לַהֲתַחִיל אֶלָּא מִמָּקוֹם (ו) שְׁפֶסֶק: הַגָּה דְהַיְנָנו שְׁמַתְחִיל מִקְדָּשָׁה (י) וְאֵילָף, וְאִם טֵעָה קִדְּשָׁה צָרִיךְ לַהֲתַחִיל (כט) בְּרֹאשׁ (הר"י וְהַר"ש פֶּרֶק אֵין עוֹמְדִין וְהַגְהוֹת מִיִּמּוּנֵי פ"ו מַהֲלֹכֹת תַּפְלָה וְטוֹר):

ס דִּין בְּרִכּוֹת לְקְרִיאַת שְׁמַע וְאִם צָרִיכִים בְּנֻנָּה, וְכו' ה' סְעִיפִים:

א *בְּרִכָּה שְׁנִיָּה (א) 'אַהֲבַת עוֹלָם' (הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים 'אַהֲבָה רַבָּה' (ב) וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל אֲשַׁכְנוּ).
בְּנֵינָה פוֹתַחַת בְּבִרְוֹף מִפְּנֵי שֶׁהִיא סְמוּכָה לְבְּרִכַּת 'יוֹצֵר אוֹר'. וְאִם הִיא פוֹטַרְתָּ בְּרִכַּת הַתּוֹרָה, עַיִן לַעֲיֹל סִימָן מִזֹּ: ב' לְקַרָּא קְרִיאַת שְׁמַע בְּלֹא בְּרִכָּה לְצֹא יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע, (ג) וְחֻזְרָא וְקוֹרָא (ב) [כ] הַבְּרִכּוֹת בְּלֹא קְרִיאַת שְׁמַע. *וְנִרְאָה לִי שְׁטוֹב לְחֹזֵר וּלְקוֹרָא

שְׁצִירָה תְּשׁוּבָה

קִדְּשָׁה זו, שִׁיאֲמָרוּ הַעֲבֹר בְּיָדָם תִּפְלָאֲכִים ע"ש. וְדוֹקָא בְּצִבּוֹר אֶבֶל בִּיחִיד מִבָּאָר סִימָן קֶלֶב שְׁאוֹמֵר בְּלִשְׁת, כִּיכ בְּאִיר ע"ש. וְשֵׁם בְּתַחֲתִי בְּשֵׁם שִׁי' לַעֲנֵן קִדְּשָׁה וְסִדְרָא שְׁבִיחִי אֵין קִפְדִּיא אִם אוֹמֵר קוֹל רֵם ע"ש וְהִיא קֹאן: [כ] ס"א. עֲבַה"ט. וְעַיִן בְּר"י דְּמִבָּאָר בְּכ"י שֶׁשֶּׁם אֲחֵר יוֹצֵר מִמְּאֻרֹת אֵין לַעֲנוֹת אִסּוּר רַק יִסֵּים עִם הַשִּׁי', וְיִלָּא קִישׁ נוֹהֲגִין לַעֲנוֹת אִסּוּר אֲחֵר יוֹצֵר מִמְּאֻרֹת וְלֹא אֲחֵר הַבּוֹתָר ע"ש. וְכִאֲמָת שֶׁכֵּן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַבֵּי, אֶךְ מִפְּשִׁטוֹת לְשׁוֹן הַשִּׁי' שֶׁשְׁמַע דְּרוֹקָא אֲחֵר הַבּוֹתָר כִּינן שְׁהוּא סְמוּךְ לְכִישׁ הֵינִי מִמְּפִסִּים בֵּין הַבְּרִכָּה לְדָבָר שֶׁקִּבְּרָה עָלָיו וְצ"ע. וְכִבָּאָר בְּכ"י שֶׁאִם סִים קִדְּשָׁה הַשִּׁי' עוֹנָה אִסּוּר, אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ לְסַמֵּר לִסִּים קִדְּשָׁה אֶלָּא יִסֵּים בְּשׁוּבָה וְאֵל לֹא יִצְנֵה אִסּוּר דְּהֵינִי בְּעוֹנָה אֲחֵר בְּרִכּוֹתֵי. וְעַיִן לְקֶסֶן ס"י סֵא בְּר"מ שֶׁבִּאֲסָן וְכֵן אֵין מִלֵּךְ נֶאֱמָר, וְיִסֵּים בְּהַשְׁלֵמַת הֵינִי תַּחֲבוֹת יִסְכּוּ לִי מִה שְׁמוֹעַ מִפִּי הַשִּׁי' בְּשִׁיחֻר ה' אֶחָדִים אִסּוּר, אֶבֶל בִּיחִיד יֵשׁ לוֹ לִקְשֹׁר אֵין מִלֵּךְ נֶאֱמָן כִּינן שְׁבִיחִי קוֹרָא לוֹ מִעוֹת בְּר"י ע"ש. וְכִיבִשְׁלָה בְּתֵב שְׁנֵאוֹר בְּעִינֵי מִקְנֵה הַסְּפָרִים שֶׁלֹּא יִצְנֵה אִסּוּר, וְיִסֵּים עִם הַשִּׁי' בְּרִי שֶׁלֹּא לְמִפְסִיךְ בֵּין אֲהֲבָה לְקַבְּלָה עַל מַלְכוּת שְׁמִים, וְלִכֵּן בֵּין מִשְׁתָּרִית וּבֵין בְּעִרְבִית סִימָן 'אַהֲבָה' וְשׁוֹב אֲחֵר הַפֶּסֶק שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע חֻזֵּר וְתַחֲתִיל 'אַהֲבָה' ע"ש. וְיִסֵּים אִם סִים קִדְּשָׁה הַשִּׁי' שֶׁל לַעֲנוֹת אִסּוּר וְיִכְנֵן אֵין מִלֵּךְ נֶאֱמָן כְּמִשֵּׁ בְּכ"י סֵא. וְעַיִן בְּפִרְחָה שִׁיחֻר כָּלָא א סִימָן טו הַשִּׁי' דְּלֹא יִצְנֵה אִסּוּר אֲע"צ דְּמִסְתָּר

בָּאָר הֵיטֵב

דוֹקָא בְּקְרִיאַת שְׁמַע וּבְתַפְלָה אֶבֶל בְּשִׁאָר בְּרִכּוֹת כְּגוֹן בְּרִכַּת הַנִּהְיִין וְדוּמִיָּהֵן לֹא קֵעִי יו"ד, דְּאֵיִתָּא בְּבְרִכּוֹת: סוֹפֵר מִבְּרַךְ וְכוּר יוֹצֵא, מ"א: (ה) ס"א.
דָּשֶׁם נִתְבָּאָר דְּעוֹנִין אַחֲרֵי אִמֵּן: (ו) שְׁפֶסֶק. אֶבֶל לֹא מִרְאֵשׁ, דְּהֵינִי בְּרִכָּה לְבִשְׁלָה, מ"א: (ז) וְאֵילָף. טֵעָה מִאֻפְנִים וְאֵילָף אֵין צָרִיךְ לְחֹזֵר, אֶלָּא מִלָּאָל בְּרוּךְ וְאֵילָף דְּמִשְׁם וְאֵילָף מִתַּחֲלַת בְּרִכָּה. טֵעָה בְּאֻפְנִים מִתַּחֲלַל מִאֻפְנִים וְאֵילָף, בֵּינן שְׁסִים קִדְּשָׁה סִים הַבְּרִכָּה, עֲמ"א:
(ב) הַבְּרִכּוֹת. וְאִפְלוּ לֹא קִרְאָן כָּלָל יִצָּא יְדֵי חוֹבַת קְרִיאַת שְׁמַע, עַיִן סִימָן נח סְעִיף ו'. כְּתוּב בְּסִפְר הַכְּפוּתוֹ: ד' וְכִירוֹת הֵם וְהֵם א' וְכִירוֹת מִפִּן תּוֹרָה קִמָּה שְׁנֹאמֵר וְכוּר אֵת יִסֵּים אֲשֶׁר עֲמָדָה וְגו', (ב) וְכוּר אֵת אֲשֶׁר עֲמָדָה לֵךְ עֲמָלָה, ג' וְכוּר אֵת אֲשֶׁר עֲמָדָה ה' לְמִרְנֵה וְגו', ד' וְכִירוֹת מִצְרַיִם. וְהֵינִי וְכִירוֹת אֵלוּ וְכֵן, כְּשִׁיאֲמֵר וְכֵן בְּחִסֵּי וְכֵן בְּמַעֲמַד הַרְסִינִי שֶׁאֵין בְּחֵר כְּגוֹ מִכָּל עִם וְקִבְּרָנוּ לְקַבֵּל תּוֹרָתָה, לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְכֵן מַעֲשֵׂה עֲמָלָה, כ' אֵין הַשֵּׁם קִלָּא עַד שֶׁיִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁם עֲמָלָה, לְהוֹדוֹת לֵךְ וְכֵן שֶׁהִפָּה וְהַלְשׁוֹן נִבְרָא כְּרִי לְהוֹדוֹת וְהַלְשָׁה שְׁמוֹ וְלֹא לְדַבֵּר לְשׁוֹן כְּרִיעַ, וְכֵן לְהַפְסִיק סְפָר יִצָּא וְכוּר כְּמִשֵּׁ בְּטוֹר ס"י טו, בֵּינן שְׁעוֹסֵק בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם אֵין לוֹ לְהַפְסִיק בְּשִׁבְחָה אֲחֵר. עַיִן שֶׁם שֶׁשְׁבַח בְּמִי שְׁצִירָה לְהִנִּים תְּלִית וְתַחֲתִיל וְהוּא אֲחֵר בְּכ"י, לְתַחֲתִיל וְיִסְכּוּ קִצַּת סְפָרִי דְּמִרְנֵה וְיִנִּים בֵּין מוֹמָד לְמוֹמָד, וְכִדְּבָרְכָה אִם הֵינִים בֵּין ב"ש לְפִד"ו לֹא הַפְסִיד הַבְּרִכָּה ע"ש וְעַיִן לַעֲיֹל ס"י ג' כְּבַה"ט סִימָן ג' בְּשֵׁם גִּיד וְיִסֵּים שֶׁם וְלִקְשֹׁר ס"י טו:
[כ] הַבְּרִכּוֹת. עֲבַה"ט. וְהוֹנֵהֲגִין ע"פ הַר"י וְל' אוֹמְרִים אֲהֲבַת עוֹלָם כְּמִשֵּׁ הַסְּפָר, רַק בְּשִׁבְתָּ י"ל אֲהֲבָה רַבָּה מִבָּאָר בְּסִפְר פִּיעוּחַ. וְכִבָּשׁ בְּכ"י קִבְּלִי בְּשֵׁם מִתְרַסֵּים וְיִלָּא ד"ל שְׁבִיחֵי הַכְּפוּרִים י"ל אֲהֲבָה רַבָּה, וְכִדְּבָרֵי שֶׁל טַעַם הֵם לְכַבֵּיחַ מִדֵּי כֵר וְע"ש שְׁבִיחַת שְׁבִיחַת מִתְרַסֵּים מִתְרַסֵּים יִצָּא לְקִרְאָה אֲהֲבָה אֵת שְׁטָף ע"ש:

בָּאָר הַלֵּכָה

דְּאִפְלוּ בִּיחִידִי לֹא חִישִׁינן לְהַפְסִיק בְּזוֹה, אֶבֶל יוֹתֵר נֶכֶן לֵאמֹר: מִדְּסַחֲסָה בִּבְיָתָא יוֹסֵף בְּשִׁלְחֵן-צִירָה לְהוֹדוֹת דְּרַעְתָּה שֶׁלֹּא מִקְרָמָה, רַק דְּרַבְרִי רַבְנֵי יוֹנָה מִפְּשָׁטָן דְּאִפְלוּ סִים "הַבּוֹתָר" קִדְּשָׁה הַשִּׁי' לֹא יִצְנֵה אִמֵּן עַל הַשִּׁי' מִשּׁוֹם הַפֶּסֶק, וְכַתְּרָן הַרְאִשׁוֹן שֶׁל בִּבְיָתָא-יוֹסֵף ע"ש, וְזֶה אֵין שִׁיחֻר רַק בְּבְרִכַּת "בְּבוֹתָר", אֶבֶל אֲחֵר "יוֹצֵר מִמְּאֻרֹת" שֶׁל לַעֲנוֹת אִסּוּר אִם דְּרַעְתָּה סִים קִדְּשָׁה הַשִּׁי', אֶבֶל לְתַחֲתִיל צָרִיךְ לִסִּים בְּשׁוּבָה עִם הַשִּׁי' בְּרִי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לַעֲנוֹת אִמֵּן, וְכֵן סוֹבֵר בִּבְיָתָא-יוֹסֵף, עַיִן שֶׁם נִלְאָה דְּרַעַת הַרְמָא פִּה בְּתַנְה"ה. וְזֶה שְׁבִיחַת רַמָּא: וְעַיִן וְכוּר, הֵינִי נוֹהֲגִין הַכֵּל דְּרַעַת הַרְמָא שִׁי' לִסִּים אֵין בְּרִכַּת "אַהֲבָה רַבָּה" קִדְּשָׁה הַשִּׁי' לַעֲנוֹת אַחֲרֵי אִמֵּן, וְכִמּוֹ שְׁבִיחַת בְּרַדְכִי-מִשְׁהָ, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבָאָר הַרְמָא כְּפִירוֹשׁ הַשְׁנִי הַזֶּה שְׁבִיחֵנוּ, שְׁבִיחַת בְּעִינֵי-קֶסֶן יִכ' שְׁשֵׁם סָסֵק דְּרַעַת הַרְמָא וְשִׁיחֻר הַרְמָא וְכוּר, מִשְׁמַע דְּרַעַת בִּבְיָתָא-יוֹסֵף בְּשִׁלְחֵן-צִירָה לְחֹלֵק גֵּם עַל הַרְמָה. וְלִפִּי עֲנִיּוֹת דְּרַעַת, בְּבִיחִי-יוֹסֵף אֵין שׁוֹם רִאשִׁית שִׁסְבֵּר בְּעִצְמוֹ בְּהַרְמָה, רַק שְׁמִכִּיא רִאשִׁית מִקְנֵה לְדִבְרֵי, וְסִבֵּר בִּבְיָתָא-יוֹסֵף דִּיחִיר טוֹב שִׁסְבֵּר בְּשׁוּבָה לַעֲזֹא יְדֵי הַכֵּל, וְכֵן יוֹסֵר תַּמִּיתָה הַשְׁצִירָה-שְׁבִיחָה לְהַמְעִין: * אִם טֵעָה וְכוּר, מִמָּקוֹם שְׁפֶסֶק. אִפְלוּ אִם לֹא יִצָּא זֶה הַשְׁנִי עֲדוֹן בְּמַחְצִית הַרְאִשׁוֹתָה שֶׁל הַבְּרִכָּה, וְאִסְכֵּן יִצְטָרֵךְ אַחֲרֵי-כֵן לְחֹזֵר וּלְקַרָּא עֲסוֹר לוֹ לְהַתַּחֲלִיל מִמָּעַצֵּם הַבְּרִכָּה אִם עֲדוֹן לֹא אֲמֵר בְּעִצְמוֹ:

מִשְׁנֵה בְּרִוְרָה

בְּבְרִכַּת "יוֹצֵר אוֹר" גֵּם הוּא מוֹדָה לְדִינָא לְהַרְמָא בְּזוֹה, דָּאִם סִים קִדְּשָׁה שְׁלִיחַ-צִבּוֹר יֵשׁ לַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֲרֵי, וְעַיִן בְּבָאָר הַלֵּכָה:
(כח) סִימָן ס"א. בְּסִעִיף ג' בְּתַנְה"ה, דָּשֶׁם נִתְבָּאָר דָּשֶׁם בְּבְרִכַּת "הַבּוֹתָר" הַמְּנַהֵג לִסִּים קִדְּשָׁה שְׁלִיחַ-צִבּוֹר וְלַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֵר שְׁלִיחַ-צִבּוֹר, וְכִמּוֹ שְׁבִיחַת בְּרַדְכִי-מִשְׁהָ סִימָן זֶה, וְהַשְׁעָם: דְּבְרִכּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע אֵינן דוֹמוֹת לְשִׁאָר בְּרִכּוֹת הַמְּעוֹת, שֶׁהֵינִי אֵין מִבְּרִכִּין "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמַצְוֹתֵי וְצִנְנוּ לְקוֹרֹת שְׁמַע", אֶלָּא בְּרִכּוֹת בְּכָנִי עֲצָמָן הֵן וְחֻזְנֵי לְבָרֵךְ אוֹתָם קִדְּשָׁה קְרִיאַת שְׁמַע²⁰, לִכֵּן אֵין חֶשֶׁשׁ בְּמֵה שְׁמִפְסִיק בֵּינָם לְקְרִיאַת שְׁמַע. וְעַיִן בְּאֻחְרוֹנִים שֶׁהַעֲמִיקוּ בָּלָם אֵת דְּבָרֵי הַרְמָא לְדִינָא, דָּאִם סִים בְּרִכַּת "הַבּוֹתָר" קִדְּשָׁה שְׁלִיחַ-צִבּוֹר יֵשׁ לַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֵר שְׁלִיחַ-צִבּוֹר²¹, אֵף לְתַחֲתִיל (י) יוֹתֵר טוֹב שִׁסְבֵּר בְּשׁוּבָה עִם הַשְׁלִיחַ-צִבּוֹר וְלֹא יִצְטָרֵךְ לַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֲרֵי²². וְעַיִן בְּרַדְכִי-הַחֲסִים שְׁבִיחַת דְּאֵין לַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֵר בְּרִכָּה אַחֲרָת בֵּין "אַהֲבָה רַבָּה" לְ"שְׁמַע"²³:
(כו) מִקְדָּשָׁה וְאֵילָף. דְּהֵינִי בְּ"הַאֻפְנִים" אוּ ב"לֵאָל בְּרוּךְ נְעִימוֹת":
(כח) וְאֵילָף. אִם בְּ"אֻפְנִים" טֵעָה צָרִיךְ לְהַתַּחֲלִיל מִ"הַאֻפְנִים", וְאִם ב"לֵאָל בְּרוּךְ נְעִימוֹת" צָרִיךְ לְחֹזֵר לְתַחֲלַת "לֵאָל בְּרוּךְ נְעִימוֹת". וְאֵף דְּקוֹמָא לֵן לְקֶסֶן בְּסִימָן כְּוֹ דְּהַשְׁנִי צָרִיךְ לְהַתַּחֲלִיל מִתַּחֲלַת הַבְּרִכָּה שְׁטֵעָה הַרְאִשׁוֹן, (יב) שְׁאֵנִי הָא, דְּמִפְּנֵין שְׁעִנֵּי "קִדְּשָׁה קִדְּשָׁה", מִשְׁם וְאֵילָף מִתַּחֲלַת בְּרִכָּה דְּמִי²⁴: (כט) בְּרֹאשׁ. שְׁאֵין חוֹלְקִין בְּרִכָּה אַחַת לְשִׁמְשִׁים. (צ) וְזֶה דוֹקָא בְּזִמְנֵי שֶׁהֵינִי נוֹהֲגִין לְהוֹצִיא בְּבְרִכַּת קְרִיאַת שְׁמַע, אֶבֶל בְּהִיּוֹם שֶׁהַמְּנַהֵג שֶׁל אֲחֵר מִבְּרַךְ לְעִצְמוֹ וְאֵין שׁוֹם אֲחֵר יוֹצֵא בְּבְרִכַּת שְׁלִיחַ-צִבּוֹר, אִם נִשְׁתַּחֲוֶה שְׁלִיחַ-צִבּוֹר בְּבְרִכַּת "יוֹצֵר אוֹר" וְכֵהָי גִּוְנָא בְּכָל הַבְּרִכּוֹת [לְכָד מִתַּפְלָה], אֲסוֹר הַשְׁנִי הַעוֹמֵד תַּחֲתִי לְחֹזֵר וּלְהַתַּחֲלִיל מִמָּקוֹם שְׁבִיחָה אֲמֵר מִתַּחֲלַת בְּעִצְמוֹ:

א (א) 'אַהֲבַת עוֹלָם'. פְּרוּשׁ, תַּחֲלַת הַבְּרִכָּה מִתַּחֲלַת 'אַהֲבַת עוֹלָם', (ב) אֶבֶל כָּל נֶסֶח הַבְּרִכָּה וְחִתּוּמָהּ הִיא כְּמוֹ שֶׁאֵין אוֹמְרִין בְּבְרִכַּת "אַהֲבָה רַבָּה", אֵף לְדַעַת זו: (ב) וְכֵן נוֹהֲגִין. הֵינִי בְּבָקָה, אֶבֶל בְּעֵרֵךְ נוֹהֲגִין לוֹמֵר "אַהֲבַת עוֹלָם". וְהַשְׁעָם שֶׁנֶּהֱגָה לוֹמֵר בְּבָקָה "אַהֲבָה רַבָּה", מִשּׁוֹם דְּכָתִיב "וְהָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֲמוֹנָתָה". וְכֵן זֶה לְתַחֲתִיל, (ג) אֶבֶל דְּרַעְתָּה אֵף אִם אֲמֵר כָּל הַנֶּסֶח שֶׁל "אַהֲבַת עוֹלָם" בְּבָקָה, יִצָּא יְדֵי חוֹבַת²⁵: ב' (ג) וְחֻזְרָא וְקוֹרָא

שְׁצִירָה תְּשׁוּבָה

(י) אֵלֶּיָה רַבָּה וְשְׁצִירָה-תְּשׁוּבָה: (יב) לְכוֹשׁ וּמִקְנֵי-אֲבָרֵיהֶם: (יג) חֲמִי-אֲדָם: (ד) ב"ח וּפְרִישָׁה: (ה) שְׁפֹט:

הלכות קריאת שמע סימן ס

קריאת שמע (ד) עם הברכות: ג הסדר הברכות אינו מעכב, *שאם הקדים (ה) שניה לראשונה (ו) יצא ידי חובת ברכות: ד (ז) *יש אומרים שאין מצות צריכות בונה *יש אומרים (ח) שצריכות בונה (ט) *לצאת בעשיית

ה' הירושלמי ד' תוספות ורובנו יונה ז בעל הלכות גדולות ונראים בקרב ג דראש השנה

באר היטב

מקרב ברכות ק"ש ומצא עצמו בהגדול ונסתפק לו אי קאי בשם קדוש הגדול בשנה שבאחבת עולם או בהגבור והנוד קדוש הוא שברכת יוצר אור, חזר לברכה ראשונה, פרימאין חלק א"ח סימן ג, אכל בתשובת גת' ונדים חלק א"ח כלא א סימן יא פסק שאינו חזר לברכה ראשונה דספק

משנה ברורה

וכו'. רוצה לומר, (ג) אף-על-גב דאינן מעכבות לקריאת שמע ויוצא ידי חובת קריאת שמע אף אם לא ברך כלל, מכל מקום ידי חובת ברכות לא יצא, ויכול לברך בלא קריאת שמע, כי לא נהגנו דוקא על קריאת שמע, שאין מקרב "אשר קדשנו במצותיו ונצטוו" (ד) עם הברכות. (ד) כדי לעמוד בתפלה מתוך דברית-הנחה, (ס) וקריאת שמע זו נחשבת קטורה בתורה: ג (ה) שניה לראשונה. והוא הדין (ו) אם אמר ברכת "אמת ויציב" קדם קריאת שמע, או שאלו הברכות אמר אחר קריאת שמע, (ו) או אפילו אחר התפלה: (ו) יצא. בדיעבד. ואם ברך ברכה אחת ושניה לא ברך כלל, יוצא מיהא ידי חובתו בהיהא שברך. ועין בבאור הלכה: ד (ז) יש אומרים. דע דלפי המתבאר מן הפוסקים, שני כונות יש למצוה: אחת, כונת הלב למצוה עצמה, ושנית, כונת לצאת בה, דהיינו שיכון לקים בזה כאשר צוה ה', כמו שכתב הב"ח בסימן ח. וכונת המצוה שנוכר בזה הסעיף אין תלוי כלל בכונת הלב למצוה עצמה, שיכון בלבד למה שהוא מוציא מפיו ואל יתהרהר בלבו לדרך אחר, כגון בקריאת שמע ותפלה ובכרת-המזון וקדוש וכדומה, דנה כללי עלמא לכתחלה מצוה שיכון בלבו, ובדיעבד אם לא כן יצא, לכד מפסוק ראשון של קריאת שמע ובכרת אבות של תפלה, כמו שבבאר לקמן: רק שפחלקים בענין אם חיב לכוין קדם שמתחיל המצוה לצאת בעשיית אותה המצוה. ולמצוה מן המבחר פלי עלמא מודים דצריך כונה, כדאיתא בגמרא: ויהי אליעזר בן צדוק אומר: עשה דברים לשם פועלם, ונאמר "ויהי יצאתם אתי מצות אנשים מלמד", וכמו שכתב הגר"א על הא דאיתא בסימן ח, עין שם: (ח) שצריכות בונה. ואם לא כן לצאת ידי חובתו בעשיית המצוה לא יצא מן התורה, וצריך לחזר ולעשותה. ואפילו אם ספק לו אם כן, אם הוא מצוה דאורייתא, ספקא לתרומה, כן כתב הפרימאין בסימן תקפ"ט, עין שם. ונראה לי דלא יברך אז על המצוה, דכלאו הכי יד פמה דעות בענין הברכה אפילו אם ודאי לא כן בראשונה: (ט) לצאת. לפיכך התולקע להתלמד, או המקרב ברכת-המזון עם קטנים לחנכם במצות והוא היה גס-פן חיב בבכרת-המזון, ושכח אז להתפנות לצאת בה גס-פן עבור עצמו, וכן כהני אונא בכל המצות שצשאו לשום איזה ענין, לא יצא ידי חובתו. ועין בט"ז בסימן תפט שמוכח מדברי דהמקרב עם קטנים הנ"ל לא יצא אפילו למאן דאמר מצות אין צריכות בונה, דהוי כמכונ בפרוש שלא לצאת. (ס) ואם פנתו בעשיית המצוה לשום איזה ענין וגם לצאת בה

יזכר מעשה מרים, וזכירת מצותיו וכן בפרשת ציצית בפסוק אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, עכ"ל. וכתב המ"א שצריך ג"כ לכוין וזכור את אשר תקצפת את ה' אלהיך וגו' ויכוין זה במקור 'באחבת' לאפוקי באותו פעם שלא היה באחבת ע"ש. וקדם ק"ש וכו' לקים מ"ע של ק"ש. מי שהיה

באור הלכה

לדעת רב האי הסדר אינו מעכב כלל, ומפיו שחזר אחר קריאת שמע הברכות יצא ידי חובת קריאת שמע כמתקנה, עין בבית-יוסף ודוקא לומר דנה דוקא אם היה אז בדעתו ספק לברך הברכות, ונה אורי בלא היה בדעתו; ועוד, הלא בבית-יוסף סובר דאפילו לדעת רב האי בתיורי יצא, ושלחן-ערוך אינו מסלק בדבריו. ותאמת כמו שהעסקתי בקנים בשם הגר"א. ולפי זה אפילו אם קרא קריאת שמע בתוך ג' שעות והברכות הוא מקרב אחר ג' שעות, אפילו הכי צריך לקרות עוד הפעם קריאת שמע, כמו שהביא הגר"א דבר זה מן הירושלמי, עין שם, לדא מתפריק-מקדים באשלי-בניהם בסעיף-קטן א: * שאם הקדים וכו'. עין במשנה ברורה בסעיף-קטן ו כמה שכתבנו ואם ברך וכו'; ולא מצינו לדעת השלחן-ערוך שפסק בסעיף ב בברכות אין מעכבות לקריאת שמע, ולא כרב האי, כדאי אין מעכבות זו את זו גס-פן, כמו שכתב בבית-יוסף: ואפילו לדעת רב האי שסובר בברכות מעכבות זו את זו, הנה דוקא בצבור ולא בתידי, כמו שכתב בבית-יוסף. ואף שהב"ח והפרישה פליגי על הבית-יוסף בדעת הטור ודברי רב האי וסוברים שנהו יחיד לצבור, אכל כבר הסכים תורכר-משה האריך וסלק-סמדרות ונח"י והגר"א פשוט בבית-יוסף. ועין במשנהב-נח"י בסעיף-קטן א: * יש אומרים שאין מצות צריכות בונה. בין אם הוא עושה בעצמו ואין מתקן לצאת בה ידי חובתו וכו' אם שם אחר. כגון מגלה ושופר, ולא התקן בהשמיטה לצאת בה ידי חובת המצוה (כ"י ר"ג ור"ט). והוא הדין בכל מצות התלויות באמירה כגון קריאת שמע ובכרת-המזון. ויש אומרים דבכר דבכר שאין בו אלא אמירה לכלי עלמא צריכה בונה, בבית-יוסף סימן תפט. ותני מלי שכתבנו לפעלה זו שהוא עושה רק שאין מתקן לצאת בה ידי חובתו, כגון בענין מקצות שחוקע לשיר או להתלמד וכדומה בשאר המצות, אכל אם הוא מתעסק בעלמא ומפילא עלה המצוה בידו, כגון שנוסח בשופר ועלה תקיעה בידו וכהאי גוונא בשאר המצות, לכלי עלמא לא יצא. ומכ"ן במלחמות בראש-השנה ושיטה מקובצת ברכות י"ג עמוד א, וכתאי אונא מוכח סמלמדי רבנו יונה כמה שכתב בענין קורא להגיה, עין שם. ודע עוד, דדוקא אם הוא יודע שהוא חיב ענין במצוה זו שהוא עושה, אכל אם הוא סבור שהוא פטור ממצוה, כגון שנטל לולב ביום א' דפסח וקסבר שהוא ערב סבול או לשכור שולחב זה פסול הוא, לכלי עלמא לא יצא. וראינו משה שכתב בסימן תעה סעיף ד, דאם הכי סבור שהוא חל לא שאין זו מצוה לא יצא ידי חובתו, והרי במיד דאכילה שאין מתקן כמתקן דמי, כמו שכתב המגן-אברהם שם, ואף-על-פי-כן לא יצא. ואין לומר דאף-על-פי-כן יש לחזות, דשם הוא לפי מאי דפסקין בעלמא מצות צריכות בונה, ורק בענין אכילה מחמת התנאה שנהגה לא נחל לבטל עשייתו כאלו לא עשה ונחשב הדבר כאלו מתקן, ועלין אמרין דאם לא ידע שהיה פסול לא נחל לומר עליו כאלו התקן, מה שאין כן אם נאמר שמתקן אין צריכות בונה בשום פעם אם כהני אונא גוונא, דנה אינו, דהלא כ"ן בראש-השנה מביא דאין לרין זה, דאי לא הכי למה לה לאבוק דשמואל למקט כפאוהו פרכיים, לאשמעין יותר דביתא דאפילו בחד מהני גווי יצא, ואס"ן צדון תקשי לפי מה דאמר רבא שם זאת אמרת וכו' דקסבר מצות אין צריכות בונה, אלא ודאי דאפילו אין צריכות בונה, כהני אונא לא יצא. וצריך עיון גדול על הרב בעל הלבוש שם דמסיק שם טעם אינו זה דמצות צריכות בונה. ומתבאר בפרוש שלא לצאת, לכלי עלמא לא יצא, בבית-יוסף בסימן תפט: * ויש אומרים שצריכות בונה. פרוש, מן התורה, כן

כתב הרשב"ם לתקן מפתחים דף ק"ע ע"ב ד"ה אף-על-גב, וכן משמע פשוט דמכ"ן ודאי שצריכה בונה, ודע דכל זה הוא בשארי המצות, אכל מצוה תהלי באכילה, כגון צאת מצוה הפסח והוא הדין אכילת צאת ספקה בלילה ראשונה, דעת השלחן-ערוך לקמן בסימן תעה סעיף ד יצא דביעבד אפילו אם לא כן, וסב"ח מחמיר שם גם כנה, עין שם. ועין בב"ח ובפרימאין בסימן ח ובסימן תורה דמשמע מדבריהם דמצות ציצית נקבה הנהגה כהם לעומק כמו בשאר המצות⁽¹¹⁾, ולפי זה אם קראוהו לתורה ולקוט טליתו או טלית הקהל לעלות לבימה, שאז זמנו כהול מתקמא אינו מכון אז בלבישתו לקים המצוה-עשה של ציצית, ומילא עובר בזה על המצוה-עשה⁽¹²⁾, אם לא כשכתבנו לשם מצוה ואז יוכל לברך גס-פן: ותעולם אינם נהרין בזה, ואולי שבעטם דיכין שאין רוצה ללבש את טליתו, ואינו לובשו אלא מפני כבוד התורה לשענה קלה, אין זה לבישה המתחבטת בעצמה, ודמא דמי ששובש להקרא לקונה מהנה שפוטרו אז מצינו, לעשות מה שכתב השערי-אפרים, דבאחי אז דכרוי לביש סמ"י יד סעיף ג בבאור הלכה⁽¹³⁾, עין שם: * לצאת. עין במשנה ברורה בסעיף-קטן ו כמה שכתבנו דהמקרב עם קטנים לא יצא ידי חובתו. ואף-על-פי-כן נראה לי דאם לא אכל כדי שביעה, דאז חיוב ברכת-המזון שלו הוא מדרבנן, אפשר דיש לסמוך בדיעבד על דעת הרב"ב, שכתב מהאחרונים הסכים לדרביו דבמצוה ורבהן אין צריך בונה לצאת ואין צריך לחזר ולברך. ואף דמס"י כתב דנה הוי פסוקן שלא לצאת, ותביא לנה ואין מקריב הרא"ש, משה, דהרא"ש ותר"ף שלשמהנה דסבירא להו בעלמא מצות צריכות בונה, כמו שכתב הרא"ש בראש-השנה, אכל למאן דסבירא לה מצות אין צריכות בונה, אימא הכי נמי דנא כמו תוקע להתלמד, ובלאו הכי דאין צריך עיון גדול כמו שהקשו עליו היראפרים ותאלה רבה, עין שם. ולכתחלה, מי שיש עליו חיוב ברכת-המזון ורוצה לברך עם קטנים למנחם, יתנהג כחמת מפתחים, או שיכון לצאת בזה גס-פן עבור עצמו ויוצא בזה, כמו שכתבנו במשנה ברורה בשם האלה רבה, או שיכון בפרוש שלא

שער הציון

(ג) הגר"א ופרימאין: (ד) הגר"א בשם הירושלמי: (ה) לבוש: (ו) פרישה ופרימאין: (ז) מכן אברהם בסימן נט סעיף-קטן א וברכות י"ב ע"א: (ח) אליה רבה בסימן תפט:

הלכות קריאת שמע סימן ס

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק ג]

כי לא נחקנו דוקא על קריאת שמע, שאין מברך "אשר קדשנו במצותיו וצננו"⁽³⁾.

(3) וכן לענין זמן ברכות קריאת שמע, כתב לעיל (סי' נח ס"ק כה) שהטעם שזמנן הוא עד סוף השעה הרביעית כמו תפילה ולא בזמן קריאת שמע שזמנה עד סוף השעה השלישית, משום שאף שתקנו לומר את הברכות קודם קריאת שמע, מ"מ אינן ברכות על מצות קריאת שמע, שהרי לא מברכים 'אשר קדשנו במצותיו וצננו'. ומטעם זה גם כתב לעיל (סי' נט ס"ק כה) שהמנהג לסיים ברכת 'אהבה רבה' קודם השי"ן ולענות אמן, ואינו נחשב להפסק בין הברכה לקריאת שמע [אלא שסיים שם שעדיף שיסיים בשווה עם השי"ן ולא יצטרך לענות אמן].

אמנם, בביה"ל לקמן (סי' רלט ס"א ד"ה ואין מברכין) הביא את דעת הר"ש בן הרשב"ץ, שהברכות בקריאת שמע בשחרית וערבית נחשבות כאילו מברך 'אשר קדשנו במצותיו וצננו' לקרות שמע.

[משנב ס"ק ד]

כדי לעמוד בתפלה מתוך הברית, וקריאת שמע זו נחשבת כקורא בתורה⁽⁴⁾.

(4) אמנם, לקמן (סי' סו ס"ק נג) כתב שהטעם שיש לחזור ולקרא קריאת שמע הוא כיון שקריאת שמע בלי ברכותיה אינה כתיקונה [וכמו שכתב בביה"ל ד"ה ונראה, בשם הפמ"ג]. והוסיף, שגם באופן שאומר את הברכות אחרי התפילה, יחזור ויאמר גם קריאת שמע. וכשהציבור קורא קריאת שמע זו לאחר זמנה, האם צריך לחזור ולכפול את ה' אלקיכם אמת' כדי להשלים לרמי"ח תיבות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יא) שאף שאין מקיימים בזה מצות קריאת שמע מ"מ צריך לחזור ולכפול, כיון שמקבלים בקריאת שמע זו יחד ה' ועול מלכות שמים, וקבלת עול מלכות שמים מתייחסת לכל רמי"ח אברי האדם. וראה מה שכתב המשנ"ב לקמן סי' סא ס"ק יד.

וכשקורא קריאת שמע לאחר שלש שעות שהוא רק כקורא בתורה, כתב לקמן (סי' סו ס"ק יב) שאפשר שצריך להפסיק בפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו לענות קריש קודש וברכו.

ולענין עניית אמן על ברכות ששומע באמצע קריאת שמע כשקוראה לאחר זמנה, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם סי' טז) שמותר לענות אמן אפילו באמצע פרק.

מי שקרא קריאת שמע ביחידות ואם יקרא קריאת שמע פעם נוספת ויפסיד תפילה בציבור, דעת הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה סי' נב ס"ק ד) שמותר לדלג, כיון שעדיפה מעלת תפילה בציבור [שהרי קרא כבר קריאת שמע, וכל הטעם שקורא שנית הוא כדי לעמוד לתפילה מתוך דברי תורה]. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז תשובה כז). מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (דעת נוטה עמ' יב) שגם באופן זה לא ידלג על קריאת שמע. וראה מה שכתבנו לקמן סי' עא ס"ק ד.

[משנב ס"ק ו]

יצא מיהא ידו חובתו בהיהא שברך⁽⁵⁾.

(5) ולכן אם עומד לפני סוף זמן תפילה, ואינו יכול לומר את שתי הברכות שלפני קריאת שמע לפני סוף זמנו, מבואר בפמ"ג (משנ"ב ס"ק א) שיאמר רק אחת.

[משנב ס"ק ז]

לכנן קדם שמתחיל המצוה לצאת בעשיית אותה המצוה⁽⁶⁾.

(6) כשלא כיוון ונזכר לאחר שעשה המצוה ומכוון בתוך כדי דיבור לסיום המצוה, הסתפק הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ו דבר הלכה אות כג) אם מועיל, ובמשנ"ב ביצחק יקרא (סי' יא ס"ק ו) כתב בשמו שמועיל בדיעבד.

ובשכיוון רק בתחילת המצוה, כתב בשע"צ לקמן (סי' תרצ ס"ק לט) לענין קריאת המגילה שאם כיוון בתחילתה לצאת בקריאה זו, אף אם נמנע אחר כך יצא ידי חובה.

[משנב שם]

וכמו שכתב הגר"א על קא דאיתא בסימן ח, עין שם⁽⁷⁾.

(7) כוונתו על מה שכתב השו"ע לעיל שם (סי"ח) שבשעת לבישת הציצית כיוון שציוונו הקב"ה להתעטף בציצית כדי שזכור לעשות את כל מצוותיו, וציון בהגהות הגר"א 'עשה דברים לשם פועלם' - כלומר שכולם מוידים שלכתחילה צריך כוונה במצוה.

[משנב ס"ק ח]

שצריכות כננה⁽⁸⁾.

(8) וכוונה זו, כתב הערוך השלחן (ס"ח) שאין צריך לאומרה בפה, אלא העיקר שיכוון בלבו.

[ביה"ל ד"ה יש אומרים שאין]

בעל הלבוש שם דמסיק שם טעם לדיון זה דמצות צריכות כננה⁽⁹⁾, וקמחמן בפירוש שלא לצאת, לכלי עלמא לא יצא⁽¹⁰⁾.

(9) אמנם, לקמן (סי' תעה ס"ד ד"ה אבל) כתב שרבינו ירוחם כתב בשם התוספות שלדעה שמצוות אין צריכות כוונה יצא ידי חובה גם אם סבר שאוכל חמץ ולא מצה, וכדעת הלבוש שהביא כאן. אלא שלדינא כתב הביה"ל שאין להקל בזה אפילו לדעת הסוברים שמצוות אין צריכות כוונה.

(10) אמנם, לענין מצוות התלויות באכילה כאכילת מצה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תעה ס"ק לו) שאף שדעת השו"ע (שם ס"ד) שאם אכל מצה ללא כוונה יצא ידי חובה, אך אם אומר בפירוש שמכוון שלא לצאת 'אפשר' שגורע ולא יצא, ולא הכריע בזה, וכן בשע"צ שם (ס"ק לו) כתב שהפמ"ג (שם א"א ס"ק יד) נשאר בזה בצי"ע.

[ביה"ל ד"ה יש אומרים שצריכות]

עין בב"ח ובפריימגדים בסימן ח ובסימן תרכה דמשמע מדבריהם דמצות ציצית נסקה הסנה בזה לעמוקא כמו בשאר המצוות⁽¹¹⁾.

(11) ובביאור דבריו כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות יא), שנראה שהביא את דברי הבי"ח לרווחא דמילתא שלא נטעה לדמות את מצות ציצית למצות מעקה ומוזה, שבאלו הכוונה היא רק בשעה שקובעים את המעקה ואת המוזה ולא לאחר מכן, ונטעה לומר שכמו כן במצות ציצית הכוונה היא רק בשעת תליית הציצית בבגד, לכך משמענו שעיקר מצות ציצית היא בשעת הלבשה.

[ביה"ל שם]

מפילא עובר בזה על המצות-עשה⁽¹²⁾.

(12) מטעם זה, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' צא אות כה ס"ק ג) שיש לדון אם מותר לאונן ללבוש טלית קטן, שהרי אם יתכוון למצוה יש בכך פגיעה בכבוד המת, ואם לא יתכוון למצוה הרי הוא כלובש בגד ארבע כנפות בלא ציצית, ורק לדעת המרדכי (שהובא במשנ"ב לעיל סי' יג ס"ק ט) שכתב

המשך במילואים עמוד 15

מילואים

הלכות קריאת שמע סימן נח

המשך מעמוד קודם

[ביה"ל ד"ה משיראה]

שמונה עשרה קודם הנך.¹⁰

(10) ולקמן (סי' פט ס"א ד"ה יצא) כתב שאחרי הזמן שיכיר את חברו בריחוק ארבע אמות, אפשר שאין למחות ביד הנוהגים להקל, אך לבתחילה יש להזהר אפילו בשעת הרחק שלא להתפלל תפילת שמונה עשרה קודם הנך.

[ביה"ל ד"ה ומצוה מן המבחר]

והנהיגים לקרות קויתקין, וספר לקרות ולהתפלל ביחודי אם אין להם מניין.¹¹ ובמה שנקט 'הזכיר' לקרות קויתקין, כתבו הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' טו, וספר הזכרון שיח תפלה עמ' תקעא) והגר"ח קניבסקי (ספר נקיות וכבוד בתפלה תשובה קנח) שלא דוקא אם מתפללים קויתקין בקביעות, אלא אפילו אם רוצים להתפלל פעם אחת בהנך כדי לעשות את המצוה כתיקנה, רשאים להתפלל ביחודיות, ואין כוונת הביה"ל דוקא כשמתפללים בקביעות, אלא נקט את המקרה הרגיל, אמנם למעשה בקובץ תשובות (שם) לא הכריע בדבר עיין שם. ודעת הגר"ש אויערבך (תפילה כהלכתה פ"ג הע' לה) שדין זה נהג דוקא במי שרגיל בכך, שנחשב קצת שקיבל עליו בגדר, ולפי זה כתב שהנהיג בקביעות כל ערב ראש חודש להתפלל קויתקין, יכול להתפלל ביחודיות כשאין לו מנין.

והמתפלל עם הציבור וראה שהם מאחרים את זמן הנך, דעת הגר"ש אלישיב (תפילה כהלכתה שם הע' לו) שאין לו להקדים תפילתו לפני הציבור, רק יראה לומר קריאת שמע לפני הנך, וימתין לציבור ולא יצא חוץ לבית הכנסת כדי להתפלל עם הנך, מפני שעיקר התפילה כותיקין היא אמירת קריאת שמע לפני הנך החמה, מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (תפילה כהלכתה שם) שייצא מבית הכנסת ויתפלל בנך [אך לא בבית הכנסת].

והנהיגים להתפלל ביחודיות קויתקין, דעת הגר"ש שיינברג (תפילה כהלכתה, תשובות שבסוף הספר אות ח) שכיון שמוותרים לעשות כן, אין עליהם חיוב לשמוע אחר כך דבר שבקדושה, אך משום הידור טוב שישמעו.

סלנטר שצריך שיהיה תנאי כפול, וכן שיהיה 'הן קודם ללא', מאידך, בשו"ת שלמות חיים (סי' נט) כתב שאין צריך כאן את כל משפטי התנאים, וכן הורה החזו"א (הגר"ח קניבסקי בשמו, בספר ארחות רבנו ח"ג עמ' רה, ובדרך אמונה תרומות פ"ד הי"ח בביה"ל ד"ה התורם ודעת נוטה קריאת שמע הע' 14, על פי מה שכתב הרמב"ן (ב"ב קכו, ב) שבדבר שאינו בין אדם לחבירו אין צריך להתנות כמשפטי התנאים, והוסיף הגר"ח קניבסקי, שלפני שיאמר את התנאי יאמר שאם תנאי זה שייך ל'ברירה' קורא עכשיו קריאת שמע בלי תנאי, ועוד הוסיף בשם החזו"א, שיתכן שאפשר להתנות פעם אחת לכל ימי חייו שבכל פעם שיקרא קריאת שמע לפני התפילה, יהיה על דעת תנאי זה.

וכן כשוראה שהשעה קרובה לסוף זמן קריאת שמע לדעת המג"א, הורה הגר"ש אויערבך (הלכות שלמה תפלה פ"ז סי"ב) שיתנה שאם הזמן כהמג"א יוצא בקריאה שקודם התפילה, ואם לאו יצא בקריאת שמע שבתפילה וכדעת הגר"א. מאידך, דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני יום טוב וחול המועד קובץ ענינים אות ג) שאין נוהגים לעשות תנאי זה ויקרא בלי להתנות.

[משנ"ב ס"ק ז]

היא השעה שהתקפה מתחלת לזרז בקראשי הקהלים.¹²

(9) וקביעת זמן נץ החמה, כתב הארחות רבנו (ח"א אות קסג) שהחזו"א והגר"ח קניבסקי התפללו על פי זמן הנך שמופיע בלוח אי"ל להרי"מ טקצינסקי, ולא עם הנך הנראה. [אלא שהוסיפו כמה דקות להתאימו לאופק של בני ברק (מנהגי בית הכנסת לדרמן פרק שני ס"ד ודע' ט)]. עוד הביא שם, שהחזו"א אמר שלא ידקדקו בדקדוק גמור על פי השעון לזמן הנך ולפי זה יקצרו או יאריכו את הברכה שלפני שמונה עשרה, כי העיקר הוא שיהיה בערך עם הנך. והוסיף החזו"א, שאם יתפללו על פי השעון, יש לחוש שהוא בכלל 'אל תעשה תפילתך קבע'. והגר"ח קניבסקי (ספר נקיות וכבוד בתפלה תשובה קנח) כתב שהחזו"א היה מסופק אם זמן הנך הוא הנך הנראה או המישורי, ומה שאמר בבית הכנסת שלו להתפלל לפי מה שכתוב בלוח של הרי"מ טקצינסקי, לא היה זה משום שהכריע שכן הוא הזמן, אלא שסבר שדקה קודם הנך או דקה לאחר מכן נקראת גם כן תפילת וותיקין.

הלכות קריאת שמע סימן ס

המשך מעמוד 186

חוץ לסוכה, וכן לענין כוונה במצות קידוש, כתב (בהערות למלואים שם הע' 7) שאם קידש ללא כוונה, אם נאמר שנחשב שלא עשה כלום הרי לא קיים מצות קידוש, ונמצא שעושה איסור בכל אכילתו כאוכל לפני קידוש.

[ביה"ל שם]

נעצה היעוצה, לעשות כמו שכתב השערי אפרים, הבאתי את דקדוקי לעיל בסימן יד ענין ג בבאור הלכה¹³.

(13) שם (ד"ה שאולה) כתב שיותר טוב שיקח טלית שאולה, ולגבי ספירת העומר כשאמר מספר אותו יום ולא התכוון למצוה, כתב לקמן (סי' תפט ס"ק כב) שכשחזר לספור לא יברך, כי חוששים לענין ברכה לשיטות שאין צריך כוונה.

שהלוש בגד של ארבע כנפות בלא ציצית בשבת אינו מבטל מצות עשה יתכן שמוותר גם כאן, כיון שלא מוטל עליו חיוב הטלת ציצית. ומסיק שכיון שדרכו ללבוש מלבוש זה תמיד, מותר לכוון לשם מצוה, והרי הוא כמי שעושה מצוה רק במחשבה שאין בכך פגיעה בכבוד המת. ומטעם זה העיר (שו"ת מנחת שלמה שם סי' א ד"ה וכמו כן, והליכות שלמה תפלה מלואים סי' א) לענין הישן בלילה עם הציצית, שמיד כשעלה עמוד השחר והגיע זמן ציצית אם לא נזכר לכוון מיד לשם מצות ציצית, יעבור בכל רגע על מצות עשה של ציצית [והקובץ שעורים (כתובות אות רנ) הסתפק בעצם הדין, האם כשלא כיוון למצות ציצית נחשב שביטל מצות עשה]. עוד הסתפק שם, שלפי זה היושב בסוכה ללא כוונה למצוה, לכאורה יש לומר שנחשב כאוכל

הלכות קריאת שמע סימן סא

אותה מצוה, (3) [3] (י') *וכן הלכה: ה' הקורא את 'שמע' ולא (יא) כון לבו בפסוק ראשון שהוא 'שמע ישראל' לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא כון לבו, אפלו הנה קורא בתורה (יב) או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא, והוא שכון לבו בפסוק (ג) ראשון:

סא דיין פמה צריך לדקדק ולכון בקריאת שמע, ובו כ"ו סעיפים:

א אִיקְרָא קְרִיאַת (א) שְׁמַע (ב) בְּכֹנֶה (ג) בְּאִימָה קִירָאָה (ד) בְּרַתת וְזִיעַ: **ב** בְּאִשְׁרָ אֲנִכִּי מִצֹּדֶה הַיָּם הֵינִי לִזְמַר, בְּכָל יוֹם יִהְיֶה בְּעִינֶיךָ כְּחֹדֶשִׁים, וְלֹא כְּמִי שֶׁכָּפַר שְׁמַע אוֹתוֹ הִרְבָּה פַעֲמִים שְׂאִינוּ

שערי תשובה

(א) **בְּכוֹנָה.** עבֹהֶשֶׁת. וּמַחֲבִיב קֵתֵב שְׁבוּזָהר חֵדֶשׁ מִפְּלִיג בְּעֵשֶׂה מִי שְׁאִינוּ מִכּוֹן, דְּפִרְשָׁה רֵאשׁוֹנָה מִ"ב תְּבוֹת כ"ו ע"ש, וְאֵת צִנְיָעִים חֲכֵמָה:

אומר א"צ אלא בפסוק ראשון, עמ"א ועין סימן סג ס"ד, ועין כ"מ:

(ח) **כְּנֻחָה**. תוספות בספ"ק קתבו דבידושלמי אמרו דאזנא ג' פרשיות שתקנו בק"ש לפי שבהן עשרת הדברות, ע"כ צריך האדם לכוון בהם באמירת ק"ש אם עבר על אחת מהם: כה' אלהינו יקבל דבור אנכי ה' אלהיך, ה' אחד דבור לא יהיה לך, ובפסוק ואהבם יקבל דבור לא תשא, ובפסוק ותכתבם דבור לא

פאזר הלכה

לצאת ויברך אחר־כך עבור עצמו: * **וכן תזכרה**, עין במשנה ברורה כמה שפגמנו וכן במאור הגר"א וכו', עין שם בענין ד השלחן ערוך בבאור הגר"א שדיוק את עצמו להסמיך מרין השלחן ערוך אלאק דקאן דאמר מצות אין צריכות כנה, בנקמת השלחן ערוך בעצמו פסק בסימן ס וצריכות כנה, יותר טוב הנה לה לתרין משום דסיפיה דקאן כמון שמתרין אלהה רבה; וזאי אסבירא לה שאין תלם חלה, ולענין א דצריך לתור ויברך כשעשה פעם ראשון אפילו מעור דאורומא שלא כנהנה, כנהנה בשם הסגן אברהם דאין לתור ויברך, ומצאית שכן כמון גסרין השייירי כנסת הגדולה בסימן תפט ע"ש, ועין בפרימגדים בפתיחה דמספיקא אה אם הא דפוסק השלחן ערוך להלכה וצריכות כנה הוא משמע וזאי או משום דספקא דאורומא לחסא, ונקאמא מה לענין דרענן, ובחבורו בסימן תפט וביסמן תפט כמון נקאמא מה בסימן לענין ברכה ודאם סותר למה שקבת בפתיחה ע"ש], כן ראשון הוא כזה, כי גם העלת שבת כתב הרמב"ם השלחן ערוך הוא מתקם ספק, כמו שזכרנו במלה רבה בסימן קכ"ו, ולכן הקשה לו במכה מקומות, עין שם באלה רבה. משמע בפתיחה הפרימגדים בסימן תפט בענין קטן ש שרעה לצדד גם דעת הסגן אברהם לזה, שלכן סבירא לה להסגן אברהם ולא יחזיר ויברך משום ספק; אבל כד ענין היטב כגון אברהם, אין שום ראה לזה, שגננה: לענין ברכה צריך לחש לדעת כל מה נקאמא שלא לברך עוד, גם באלה רבה בסימן ריג דחה לברך העלת שבת וסבירא לה שלא מספקא לה השלחן ערוך בקל, אם בבאור הגר"א בסימן נח סעיף ד, ברבוי המחתיל וכן תזכרה, מוכח בגמרא דצריכה לה כקאלה רבה. ודע מה שכתבנו במשנה ברורה "היכא שזכר וכו'", כן בקריאת שמע עלי"ד סדר התפלה ובשאר מצות עלי"ד הכתובות⁽²²⁾ או עלי"ד התנהגות, כגון מה שאמרו בירושלמי פסחים פרק י' הלכה ג' מ"ה, דבין שבעין וכן שלא כון כפרון שהם חזקה רכון, ובירושלמי דראש השנה כפי היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע או שופר או קול מגלה וכו', דא דתימא כשזכר אכל בצמד חזקה וכו', ופירוש, דדוקא אם עומד אחורי בית הכנסת סתמא לא למנוחא, אבל בעמוד בחור בית הכנסת ודומע קול שופר מפתחא עומד לשם כנהנה, וכמו שקבת בספר ישיעות יאקב בסימן זה, וכל כהא גונא נוכל למצא בכל המצות, ודע עוד, דאף לפי דברי הסו"ת אדם, בקריאת שמע של ליל־שבת לפי מהנהגו שאנו קורין אותה בבית הכנסת בכריותיה קדם זמנה וסומכין על מה שיאמר אותה עוד הפעם בזמנה, אז אף אם ארע שדאקא אותה בבית הכנסת בזמנה אף שלא אמר לצאת, דאך דצריך לחזור ולקריאה מדינא, ודבר זה מוכח מפוראם בסדר התפלה שצדי לצאת קראה, ודברי קוראה ממיר בסדר התפלה אף שלא בזמנה כדי לשמור גזלתי תחלה:

פאר הייט

בכחות לקהל, ומהיות טוב יחזר לראש בקרבה שניה ע"ט, וכ"פ הידרארין
ע"ש וע"ל סימן סז: (3) וכן הלכה. ודוקא במצוה דאורייתא אבל מצוה
דרבנן א"צ כונה, רדב"ז מ"א: (ג) ראשון. א"ע דבסעיף ד פסק דמצות
בעי כונה הינו שיכון לצאת, אבל כונת הלב שישים על לבו מה שה

(ב) **בְּכֻנָּה.** תוספות בספ"ק פתבו דבירושלמי אמרו דאותם ג' פרשיות שתקנו עבר על אחת מהם: בה' אליהו יקבל דבור אנכי ה' אלהיך, ה' אחד דב

משנה ברורה

ידי המצוה, יצא: (י) וכן הלהקה. כחב המגן-אברהם בשם הרב"ז, וזה דנוקא במצוה יאדויתא, אבל במצוה דרפנן אין צריך פננה¹⁴). ולפי זה, כל ההכרכות שהם גסין דרפנן, לכד מבכרת-המוזון¹⁵), אם לא פון בהם לצאת יצא בדיעבד. אף מכמה מקומות בשלחן-ערוך משמע שהוא חולק על זה¹⁶), וכן מבאור הגר"א בסימן חפט משמע גסין שאין לחלק בין מצוה יאדויתא למצוה דרפנן¹⁷). ודע, דכתב המגן-אברהם לקמן בסימן חפט סעיף קטן ט, דאף דהשלחן-ערוך פסק להלכה דמצות צריכות פננה, ואסין היבא שלא פון בפעם ראשונה צריך לחזר ולעשות המצוה¹⁸), אף-על-פי-כן לא יכרך עוד עליה, שלענן ברכה צריך לחש לדעת היש-אומרים שאין צריך פננה, ועין בבאור הלהקה. ודע עוד, דכתב החי"אדם בכלל סח, דמה דמצרכין לה לחזר ולעשות המצוה הינו במקום שיש תלות ששעיה הראשונה לא היתה לשם מצוה, כגון בתקיעה שהיתה להתלמד או בקריאת שמע שהיתה דרך למודו וכדומה, אבל אם קורא קריאת שמע כדרך שאנו מקורין בסדר תפלה¹⁹), וכן שאכל מצה או תקע ונטל לזבל, אף-על-פי שלא פון לצאת יצא, שהרי משום זה עושה כדי לצאת אף-על-פי שאינו מכוון²⁰), עד כאן לשונו. ורוצה לומר: היבא שמוכח לפי הענין ששעייתו הוא כדי לצאת, אף-על-פי שלא פון בפרוש יצא, אבל בסתמא בודאי יצא, כדאייתא, בתוספות סכה (דף ל"ט ע"א ד"ה עובר ע"ש). וכל זה לענין בדיעבד, אבל להתחלה ודאי צריך לזהר לכן קום כל מצוה לצאת ידי חובת המצוה, וכן העתיקו כל האחרונים בספריהם, עין בחי"אדם בכלל כא וברך-החיים הילכות קריאת שמע ובמשעוה-רב: ה (יא) כון לבו. פננה זו האמורה כאן אינו הפננה האמורה בסעיף ד, דשם הוא הפננה לצאת ידי חובת מצוה, זה בענין לכל הפרשיות (וכמו שכתב הריטב"א בראש-השנה ושיטה מקובצת בברכות), מה שאין פן פננה זו הוא להתכוון ולשום על לבו מה שהוא אומר, ולכך נעזבא רק בפסוק ראשון²¹), שיש בו עקר קבלת על מלכות שמים ואחודותו יתברך. (ט) ויש אומרים שאפילו פננה לצאת הוא לעזבא רק בפסוק ראשון: (יב) או מגיה. (י) והוא שקורא כהלכתה:

רק בפסוק ראשון: (יב) או מגיה. (י) והוא שקורא כהלכתה:

א (א) שְׁמַע. הינו (ב) כָּל קְרִיאַת שְׁמַע, דְּמָה שֶׁנִּתְבָּאָר בְּסוּף סִימָן הַקּוֹדֶם הוּא רַק לַעֲנֹן דִּיעֲבֹד: (ב) בְּקִנְיָה. אֵלֶיהָ וְבָא הֵבִיא בְּשֵׁם הַקֶּלֶב, וְהָיָה בִּירוּשָׁלַי סוּף פֶּתַח קָמָא דִּבְנֹכֹת, דְּבִקְרִיאַת שְׁמַע מְרַמֵּז עַשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת: ב' ה' אֵלֶיהֶנּוּ מְרַמֵּז "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ"; ה' אֲחֵד, דְּבִיז' לֹא

[illegible]

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(ט) כִּסֵּף-מִשְׁנֶה: (י) מִגְן-אַבְרָהָם: (א) הַגֵּר־א: (ב) בִּח: